

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์และครอบครัว

โดยชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศร่วมกับสหกรณ์สมาชิก

พ.ศ. ๒๕๖๔

เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์และครอบครัวในระบบสหกรณ์ อันเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ รวมทั้งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์และครอบครัวให้ดีขึ้น ภายใต้กรอบวัตถุประสงค์และอำนาจกระทำการของสหกรณ์ ตามมาตรา ๔๖ (๒) มาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๖ (๘) ประกอบมาตรา ๑๐๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ นายทะเบียนสหกรณ์ จึงออกระเบียบเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศที่จะดำเนินการร่วมกับสหกรณ์สมาชิกของตนในการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์และครอบครัวไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์และครอบครัวโดยชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศร่วมกับสหกรณ์สมาชิก พ.ศ. ๒๕๖๔”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ” หมายความว่า ชุมชุมสหกรณ์ที่มีฐานะเป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศแต่ละประเภทตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด

“สหกรณ์สมาชิก” หมายความว่า สหกรณ์ที่เป็นสมาชิกของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศแต่ละประเภท

“จัดสวัสดิการและการสงเคราะห์” หมายความว่า จัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์และครอบครัว

“ทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์” หมายความว่า ทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์และครอบครัวตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ

“เงินทุน” หมายความว่า เงินทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์

“ทุนสะสม” หมายความว่า ทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์หรือครอบครัว หรือทุนสะสมที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นแต่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน ตามที่กำหนดไว้แล้วในข้อบังคับ ของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิก

ข้อ ๔ ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศแต่ละประเภทที่จะร่วมกับสหกรณ์สมาชิกจัดสวัสดิการ และการสงเคราะห์ให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศจะต้องเสนอให้ที่ประชุมใหญ่พิจารณาอนุมัติให้ร่วมกับ สหกรณ์สมาชิกของตนในการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ รวมทั้งจะต้องเสนอให้ที่ประชุมใหญ่ พิจารณามติในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(๑.๑) แก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ เพื่อให้ที่ประชุมใหญ่สามารถจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เพื่อจ่ายเป็นทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ซึ่งที่ประชุมใหญ่เห็นชอบ

(๑.๒) กำหนดหลักเกณฑ์หรือสัดส่วนในการจ่ายเงินประเดิมเพื่อจ่ายเป็นทุนสวัสดิการ และการสงเคราะห์ (ถ้ามี) โดยอาจจ่ายได้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือทุนสะสมที่มีตามข้อบังคับ

(๑.๓) กำหนดหลักเกณฑ์หรือสัดส่วนในการจ่ายเงินสมทบเข้าทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ โดยอาจคำนวณจากกำไรสุทธิประจำปีที่เป็นผลการดำเนินงานในแต่ละปีของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ และสหกรณ์สมาชิก โดยให้จ่ายได้จากงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือทุนสะสมตามข้อบังคับ

(๑.๔) กำหนดจำนวนและวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารทุนสวัสดิการ และการสงเคราะห์ โดยให้มีประธานกรรมการหนึ่งคน และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสี่คน

(๒) สหกรณ์สมาชิกแต่ละแห่งที่จะเข้าร่วมดำเนินการ จะต้องเสนอให้ที่ประชุมใหญ่ของตน พิจารณาอนุมัติให้ร่วมกับชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศในการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ และเห็นชอบให้ดำเนินการตามข้อ ๔ (๑) (๑.๒) และข้อ ๔ (๑) (๑.๓)

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์สมาชิกเห็นชอบให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์จะต้องแก้ไขระเบียบว่าด้วยการใช้ทุนสะสมให้สอดคล้องกันด้วย

มติของที่ประชุมใหญ่ตามข้อ ๔ (๑) และข้อ ๔ (๒) ให้ถือเสียงข้างมาก กรณีจะเปลี่ยนแปลง หลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดอื่นใดให้เสนอที่ประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศเห็นชอบก่อน จึงจะดำเนินการได้

ข้อ ๕ ให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้อนุมัติให้ร่วมกับสหกรณ์สมาชิก จัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ได้ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ตามจำนวน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เห็นชอบเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดในระเบียบนี้ ประกอบด้วย

(๑) ประธานกรรมการหรือรองประธานกรรมการชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศซึ่งประธาน กรรมการมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) ผู้แทนสหกรณ์สมาชิกซึ่งมาจากการคัดเลือกระหว่างกันเองจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง เป็นกรรมการ

(๓) กรรมการดำเนินการของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศซึ่งได้รับมอบหมายจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งเป็นกรรมการ

ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการเลือกตั้งในระหว่างกันเองดำรงตำแหน่งเป็นรองประธานกรรมการคนหนึ่งหรือหลายคน และเลขานุการคนหนึ่ง

การดำรงตำแหน่ง การประชุม การพ้นจากตำแหน่ง และตำแหน่งว่างลงก่อนถึงคราวออกตามวาระของคณะกรรมการ ให้นำข้อบังคับและระเบียบของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๖ ที่มาของทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ ประกอบด้วย

(๑) เงินประเดิมจากชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิก

(๒) เงินสมทบจากชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิก

(๓) เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้เพื่อการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์

(๔) ดอกผลหรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์

ห้ามมิให้สหกรณ์สมาชิกเรียกเก็บเงินจากสมาชิกสหกรณ์หรือดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกันเพื่อให้สมาชิกสหกรณ์และครอบครัวได้รับสวัสดิการและการสงเคราะห์ตามระเบียบนี้

ห้ามมิให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศเรียกเก็บเงินหรือดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกันจากสหกรณ์สมาชิกเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการดำเนินการตามระเบียบนี้

ข้อ ๗ ให้สหกรณ์จัดให้มีบัญชีเงินฝากสำหรับเงินทุนแยกต่างหากจากบัญชีอื่น โดยให้นำฝากได้ดังต่อไปนี้

(๑) ฝากในชุมนุมสหกรณ์อื่นที่มีความมั่นคงทางการเงิน

(๒) ฝากในธนาคาร หรือฝากในสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สหกรณ์

ข้อ ๘ การใช้จ่ายเงินทุนให้เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ตามที่ที่ประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์ในการจ่ายเงินทุนต้องไม่เข้าลักษณะที่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต กฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย กฎหมายว่าด้วยการฉ้อโกง หรือกฎหมายอื่นในลักษณะเดียวกัน และสมาชิกของสหกรณ์สมาชิกจะต้องได้รับสิทธิในการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์โดยเท่าเทียมกัน

วัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินทุน การอนุมัติการเบิกจ่าย การรับจ่ายและการเก็บรักษาเงินทุนให้เป็นไปตามระเบียบที่ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากสหกรณ์สมาชิกและให้รายงานความเคลื่อนไหวให้นายทะเบียนสหกรณ์ทราบทุกหกเดือน

ให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศรับผิดชอบงานบริหารจัดการและงานธุรการของทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์

ข้อ ๙ ให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศจัดทำบัญชีว่าด้วยทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ แยกไว้โดยเฉพาะ และให้มีการปิดบัญชีปีละครั้งโดยให้ถือรอบปีทางบัญชีของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ เป็นหลัก และนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศในคราวเดียวกัน กับงบการเงินประจำปี

ข้อ ๑๐ การร่วมกันจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ ย่อมเลิกเมื่อที่ประชุมใหญ่ของชุมนุมสหกรณ์ ระดับประเทศเห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้ ให้สหกรณ์สมาชิกแจ้งเรื่องการเลิกจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ ให้ที่ประชุมใหญ่ของแต่ละสหกรณ์ทราบด้วย

เมื่อมีการเลิกจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แล้ว ให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศดำเนินการ จัดสรรคืนเงินทุนส่วนที่เหลืออยู่ให้แก่ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิกตามสัดส่วน กรณียังมีเงินทุนเหลืออยู่อีกให้จัดสรรเป็นทุนสำรองของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

วิศิษฐ์ ศรีสุวรรณ

อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์

นายทะเบียนสหกรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒

กรมส่งเสริมสหกรณ์
๑๐๐พย
วันที่ ๑๖ ส.ค. ๒๕๖๔
เวลา ๑๑ ๒๗
พร

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริม
การประกอบธุรกิจประกันภัย(คปภ.)
Office of Insurance Commission

ที่ ๒๑๒๐/๒๕๖๓

๔ สิงหาคม ๒๕๖๔

กองพัฒนาสหกรณ์ด้านการเงินและร้านค้า
เลขที่ ๑๓๓๘
วันที่ ๑๖ ส.ค. ๒๕๖๔
เวลา ๑๓.๕๕ น.
ชรร

เรื่อง ข้อกำหนดตามร่างประกาศนายทะเบียนสหกรณ์

เรียน อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์

อ้างถึง หนังสือกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่ กษ ๑๐๐๖/๓๘๑๗ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๔

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสรีจที่ ๖๑๘/๒๕๖๐
- ๒. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๒๓-๖๔๒๔/๒๕๕๕

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมส่งเสริมสหกรณ์ขอหารือเกี่ยวกับข้อกำหนดตามร่างประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์และครอบครัว โดยชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศร่วมกับสหกรณ์สมาชิก พ.ศ. ๒๕๖๔ (ร่างประกาศนายทะเบียนสหกรณ์) ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตหรือกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย หรือไม่ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) พิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิกที่จะร่วมกันจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ ต้องจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีจ่ายเป็นเงินประเดิมและเงินสมทบเข้าทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ โดยที่มาของทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์นอกจากจะมาจากเงินประเดิมและเงินสมทบของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิกแล้ว ยังมีที่มาจากเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้ และดอกผลหรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ด้วย โดยมีข้อห้ามสหกรณ์สมาชิกและชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศเรียกเก็บเงินจากสมาชิกสหกรณ์หรือสหกรณ์สมาชิกแล้วแต่กรณี หรือดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้สมาชิกสหกรณ์และครอบครัวได้รับสวัสดิการและการสงเคราะห์ และการจ่ายเงินทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ ต้องไม่มีวัตถุประสงค์ที่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต กฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย กฎหมายว่าด้วยการพาณิชย์สงเคราะห์ หรือกฎหมายอื่นในลักษณะเดียวกัน ดังนั้น ข้อกำหนดตามร่างประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ดังกล่าวจึงไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

อย่างไรก็ดี แม้ตามมาตรา ๔๖ (๒) และมาตรา ๑๐๕/๑ แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม จะกำหนดให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิกสามารถจัดให้มีสวัสดิการและการสงเคราะห์สมาชิกสหกรณ์ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดก็ตาม แต่ในการจัดทำข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือระเบียบเกี่ยวกับสวัสดิการและการสงเคราะห์สมาชิกสหกรณ์และครอบครัว ของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิกต้องไม่มีวัตถุประสงค์หรือเงื่อนไขการจ่ายเงินทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์เพื่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังที่ระบุไว้เกิดขึ้น และไม่มีกำหนดให้

สหกรณ์สมาชิกหรือสมาชิกสหกรณ์ต้องส่งเงินจำนวนหนึ่งให้เป็นการตอบแทนการได้รับสวัสดิการและการสงเคราะห์ดังกล่าว ไม่ว่าเงินที่สหกรณ์สมาชิกหรือสมาชิกสหกรณ์ต้องนำส่งนั้นจะเรียกว่าเบี้ยประกันภัยหรือไม่ก็ตาม หากข้อบังคับหลักเกณฑ์ หรือระเบียบเกี่ยวกับสวัสดิการและการสงเคราะห์สมาชิกที่ชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศหรือสหกรณ์สมาชิกจัดทำขึ้นมีลักษณะดังกล่าวแล้วก็จะเข้าข่ายเป็นการรับประกันภัย ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตหรือกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยแล้วแต่กรณี ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเสร็จที่ ๖๑๘/๒๕๖๐ ประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๒๓-๖๔๒๔/๒๕๕๕ ทั้งนี้ เพื่อให้ดำเนินการของชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศและสหกรณ์สมาชิกเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย สำนักงาน คปภ. จึงขอนำเสนอความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา และคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ และ ๒ ให้กรมส่งเสริมสหกรณ์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและกำกับดูแล รวมถึงแจ้งให้ชุมนุมสหกรณ์และสหกรณ์สมาชิกทราบและใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายชนะพล มหาวงษ์)

รองเลขาธิการด้านกฎหมาย คดี และคุ้มครองสิทธิประโยชน์

ปฏิบัติงานแทน

เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

สายกฎหมายและคดี

โทร. ๐-๒๕๑๕-๓๙๙๙ ต่อ ๗๔๐๔

โทรสาร. ๐-๒๕๑๕-๓๙๘๗

เรื่องเสร็จที่ ๒๑๘/๒๕๖๐

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิก
ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ได้มีหนังสือที่ ๕๑๒๐/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๐ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปลงความได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสค.) และสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์กรุงเทพมหานคร พื้นที่ ๒ กรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้มีการประชุมหารือร่วมกันว่า การดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนและ ชสค. ขัดต่อพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริง ดังนี้

๑. การดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนและ ชสค. ที่อาจเข้าข่ายการรับประกันภัย มีลักษณะดังนี้ คือ

๑.๑ สหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นโดยการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งในการปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว ตามมาตรา ๔๖ (๒) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ สหกรณ์ได้ออกระเบียบเพื่อจัดตั้งกองทุนเพื่อให้สวัสดิการแก่สมาชิกรายบุคคลที่กู้เงิน โดยเก็บค่าธรรมเนียมหรือเงินสมทบจากสมาชิกรายบุคคลที่กู้เงินสหกรณ์ หากสมาชิกรายบุคคลผู้กู้ถึงแก่ความตายหรือทุพพลภาพ และมีหนี้เงินกู้คงเหลืออยู่ กองทุนจะชดใช้เงินให้แก่สหกรณ์แทนสมาชิกผู้กู้ค่าประกันหรือทายาทที่ต้องรับภาระหนี้สินแทนสมาชิกรายบุคคลผู้กู้

๑.๒ สหกรณ์เครดิตยูเนียนหลาย ๆ แห่งบริหารความเสี่ยงโดยเข้าเป็นสมาชิกของชสค. ซึ่ง ชสค. เป็นสหกรณ์ประเภทหนึ่งที่ตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน ชสค. ได้ออกระเบียบจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิก พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยสหกรณ์เครดิตยูเนียนจะตัดเงินเป็นค่าใช้จ่ายประจำนำส่งเข้ามาที่กองทุนที่ ชสค. ตั้งขึ้น หากสมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิตยูเนียนซึ่งเป็นผู้กู้ถึงแก่ความตายหรือทุพพลภาพและมีเงินกู้คงเหลืออยู่ กองทุนที่ ชสค. ตั้งขึ้นจะชดใช้เงินให้แก่สหกรณ์เครดิตยูเนียนสมาชิกแทนสมาชิกรายบุคคลผู้กู้ค่าประกันหรือทายาทที่ต้องรับหนี้สินแทนสมาชิกรายบุคคลผู้กู้ที่เสียชีวิตนั้นแทน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ผู้กู้ค่าประกันไม่เดือดร้อนและไม่ก่อให้เกิดหนี้สูญแก่สหกรณ์สมาชิก

๒. จากการหารือร่วมกันในประเด็นดังกล่าวข้างต้น มีความเห็นเป็นสองฝ่าย กล่าวคือ

๒.๑ ฝ่ายที่หนึ่ง เห็นว่า การดำเนินการตามระเบียบชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนว่าด้วยกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์สมาชิกเข้าข่ายต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ เนื่องจากเข้าลักษณะการทำสัญญาประกันภัย กล่าวคือ มีคู่สัญญาสองฝ่าย

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๙๐๕/๑๗๗ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

คือ สหกรณ์เครดิตยูเนียน กับ ชสค. (กรณีเงินที่นำส่งเข้ากองทุนเป็นของ ชสค.) หรือสหกรณ์เครดิตยูเนียนรายหนึ่งกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนรายอื่น ๆ (กรณี ชสค. เป็นผู้บริหารเงินที่สหกรณ์เครดิตยูเนียนหลาย ๆ แห่งส่งเข้ากองทุน) โดยฝ่ายหนึ่งตกลงว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังระบุไว้ในสัญญาได้เกิดขึ้น (ชสค. ตกลงจะนำเงินจากกองทุนที่จัดตั้งโดย ชสค. มาชดใช้เงินให้แก่สหกรณ์เครดิตยูเนียนสมาชิกกรณีสมาชิกผู้กู้เสียชีวิต) ขณะที่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งตกลงจะส่งเงินให้ (สหกรณ์เครดิตยูเนียนต่าง ๆ ตัดเงินเป็นค่าใช้จ่ายส่งเข้ากองทุนของ ชสค.) ดังนั้น การดังกล่าวจะกระทำต่อเมื่อได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต หรือธุรกิจประกันวินาศภัย แล้วแต่กรณี หากไม่ปฏิบัติตามจะเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ (มาตรา ๑๗ กรณีประกันวินาศภัย)

๒.๒ ฝ่ายที่สอง เห็นว่าไม่เข้าข่ายฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ (มาตรา ๑๗ กรณีประกันวินาศภัย) เนื่องจากสามารถกระทำได้ภายใต้กฎหมายเฉพาะ โดยเห็นว่า ปัจจุบันหน่วยงานที่สามารถรับประกันชีวิตได้ภายใต้กฎหมายเฉพาะ เช่น

(๑) ธนาคารออมสิน สามารถรับประกันชีวิตได้ตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งกำหนดให้ธนาคารออมสินสามารถรับฝากเงินออมสินเพื่อสงเคราะห์ชีวิตและครอบครัว

(๒) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สามารถรับประกันชีวิตได้ตามมาตรา ๑๐ (๑๒) แห่งพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งกำหนดให้ธนาคารมีอำนาจในการรับฝากเงินเพื่อสงเคราะห์ชีวิตของเกษตรกรและครอบครัวของเกษตรกร

(๓) สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีการเรียกเก็บเงินค่าสมัคร เงินค่าบำรุง และเงินสงเคราะห์จากสมาชิกเพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการจัดการงานศพ หรือจัดการงานศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตั้งลงเข้าร่วมกันนั้นถึงแก่ความตาย โดยมีได้ประสงค์หากำไรหรือรายได้เพื่อแบ่งปันกัน การดำเนินการดังกล่าวจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับสัญญาประกันชีวิต

เมื่อพิจารณามาตรา ๔๖ (๒) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว ปรากฏว่าพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้สหกรณ์มีอำนาจให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัว รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือสหกรณ์อื่นซึ่งเป็นบทบัญญัติคล้ายกับมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. ๒๕๔๙ ที่กำหนดให้ธนาคารออมสินสามารถรับฝากเงินออมสินเพื่อสงเคราะห์ชีวิตและครอบครัว หรือมาตรา ๑๐ (๑๒) แห่งพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๙ ที่กำหนดให้ธนาคารมีอำนาจในการรับฝากเงินเพื่อสงเคราะห์ชีวิตของเกษตรกรและครอบครัวของเกษตรกร หรือมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่กำหนดว่า "การฌาปนกิจสงเคราะห์" หมายความว่า กิจกรรมที่บุคคลหลายคนตกลงเข้าร่วมกันเพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการจัดการงานศพ หรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตั้งลงเข้าร่วมกันนั้นถึงแก่ความตาย และมีได้ประสงค์หากำไรหรือรายได้เพื่อแบ่งปันกัน จึงเห็นว่า ชสค. สามารถจัดตั้งกองทุนดังกล่าวได้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒

สำนักงาน คปภ. จึงขอหารือว่า การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกเข้าข่ายการรับประกันภัยหรือไม่ หากเข้าข่าย ชสค. หรือสหกรณ์สามารถดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้หรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๕) ได้พิจารณาข้อหารือของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) โดยมีผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์) ผู้แทนสำนักงาน คปภ. และผู้แทนชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสค.) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากคำชี้แจงของผู้แทน ชสค. ว่า ชสค. ได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๘ และได้ดำเนินการให้สวัสดิการและสงเคราะห์แก่สมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนในด้านต่าง ๆ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ สำหรับการตั้งกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิก (กองทุนฯ) ซึ่งเป็นประเด็นตามข้อหารือของสำนักงาน คปภ. นั้น เป็นการให้สวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิตยูเนียนซึ่งเสียชีวิตใน ๒ กรณี คือ (๑) การสมทบเงินทุน โดยหากสมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเสียชีวิต กองทุนฯ จะจ่ายเงินสมทบเงินทุนให้แก่ทายาทของสมาชิกผู้เสียชีวิต และ (๒) การชดใช้เงินกู้คงเหลือ โดยหากสมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเสียชีวิต กองทุนฯ จะจ่ายเงินกู้ตามยอดหนี้คงเหลือ ณ วันที่สมาชิกรายบุคคลผู้นั้นเสียชีวิต แต่ไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อราย สำหรับเกณฑ์ในการส่งเงินนั้น สหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งจะส่งเงินเข้ากองทุนฯ จำนวนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับยอดเงินค่าหุ้นและเงินฝากของสมาชิกรายบุคคล รวมทั้งยอดหนี้คงค้างของจำนวนหนี้ของสมาชิกรายบุคคลที่สหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งมีอยู่ ทั้งนี้ การดำเนินการเพื่อให้สวัสดิการและสงเคราะห์แก่สมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิตยูเนียนดังกล่าวเป็นไปโดยความสมัครใจของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเองที่ประสงค์จะร่วมกันในการนำส่งเงินเข้ากองทุน เนื่องจากสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งไม่สามารถดำเนินการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์ในลักษณะดังกล่าวได้ด้วยตนเองเพราะศักยภาพไม่เพียงพอ จึงต้องรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการในเรื่องดังกล่าว โดยให้ ชสค. เป็นผู้บริหารกองทุน ในการจ่ายเงินจากกองทุนฯ จะจ่ายให้แก่สหกรณ์เครดิตยูเนียนมิได้จ่ายให้แก่สมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่อย่างใด

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๕) พิจารณาแล้วมีความเห็นในแต่ละประเด็นดังนี้
ประเด็นที่หนึ่ง การดำเนินการของชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสค.) ในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่สมาชิกเข้าลักษณะเป็นการรับประกันภัย หรือไม่ อย่างไร

เห็นว่า เมื่อพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ มิได้บัญญัติถึงลักษณะของกิจการที่จะถือได้ว่าเป็นการประกันวินาศภัยหรือการประกันชีวิต จึงต้องพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นกฎหมายทั่วไปที่บัญญัติเกี่ยวกับลักษณะของสัญญาประกันภัยและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา รวมทั้งการบังคับตามสัญญาประกันภัย โดยเมื่อพิจารณามาตรา ๘๖๑^๑

^๑มาตรา ๘๖๑ อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย

มาตรา ๘๖๒^๒ มาตรา ๘๖๙^๓ และมาตรา ๘๘๙^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เห็นได้ว่า สัญญาประกันวินาศภัย คือ สัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ ในกรณีที่มีความเสียหายอย่างใด ๆ เกิดขึ้นในอนาคตตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งประมาณเป็นเงินได้ โดยผู้เอาประกันภัยตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่าเบี้ยประกันภัยให้ ส่วนสัญญาประกันชีวิต คือ สัญญา ซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับประโยชน์โดยอาศัย ความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง และในการนี้ผู้เอาประกันภัยตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย

เมื่อพิจารณาลักษณะการดำเนินการของ ชสค. กับสหกรณ์เครดิตยูเนียนแล้ว เห็นว่า การจัดตั้งกองทุนฯ เป็นไปเพื่อให้สวัสดิการและสงเคราะห์แก่สมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิต ยูเนียนแต่ละแห่ง โดยเงินของกองทุนฯ ได้มาจากสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งตัดเป็นรายจ่าย ประจำนำส่งเข้ากองทุนฯ ในรูปเงินอุดหนุน กองทุนฯ จะจ่ายเงินให้แก่สหกรณ์เครดิตยูเนียน เมื่อสมาชิกรายบุคคลของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเสียชีวิต การดำเนินการดังกล่าวจึงเข้าลักษณะเป็น สัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยมีคู่สัญญาสองฝ่าย คือ ชสค. ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับประกันภัย และสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้เอาประกันภัย และเป็นผู้รับประโยชน์ และมีการกำหนดให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่งต้องส่งเงินอุดหนุน เข้ากองทุนฯ แม้เงินอุดหนุนดังกล่าวจะไม่ได้เรียกว่าเบี้ยประกันภัย แต่ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับ เบี้ยประกันภัย^๕

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า การดำเนินการในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ และการสงเคราะห์แก่สมาชิกของ ชสค. เข้าลักษณะเป็นการรับประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์

ประเด็นที่สอง หากการดำเนินการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและการสงเคราะห์ แก่สมาชิกของชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด (ชสค.) เข้าลักษณะเป็นการรับ ประกันภัย การดำเนินการของชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด ดังกล่าว จะต้อง อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. ๒๕๓๕ หรือไม่ หรือสามารถดำเนินการดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๒

เห็นว่า เมื่อได้ให้ความเห็นไว้ในประเด็นที่หนึ่งแล้วว่า การดำเนินการของ ชสค. มีลักษณะเป็นการรับประกันภัย กรณีจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย

^๒ มาตรา ๘๖๒ ตามข้อความในลักษณะนี้

คำว่า "ผู้รับประกันภัย" ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้

คำว่า "ผู้เอาประกันภัย" ท่านหมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย

คำว่า "ผู้รับประโยชน์" ท่านหมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือ รับจำนวนเงินใช้ให้

อนึ่ง ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้

^๓ มาตรา ๘๖๙ อันคำว่า "วินาศภัย" ในหมวดนี้ ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้

^๔ มาตรา ๘๘๙ ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะ ของบุคคลคนหนึ่ง

^๕ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๖๔๒๓-๖๔๒๔/๒๕๕๕

อันจะทำให้เกิดความเสียหายต่อสมาคมได้^{๖๖} ประกอบกับเมื่อพิจารณาการดำเนินการของ ชสค. ในการจัดตั้งกองทุนฯ แล้ว เห็นว่า การดำเนินการของ ชสค. และสหกรณ์เครดิตยูเนียนแต่ละแห่ง มีลักษณะเป็นไปเพื่อเฉลี่ยความเสี่ยงภัยระหว่างสหกรณ์เครดิตยูเนียนด้วยกันเอง ในกรณีที่ต้องขอใช้เงินกู้คงเหลือแทนสมาชิกรายบุคคลที่เสียชีวิตหรือจ่ายเงินสมทบเงินหุ้นให้แก่ทายาทของสมาชิก รายบุคคลที่เสียชีวิต ประกอบกับการให้สวัสดิการหรือการสงเคราะห์แก่สมาชิกของสหกรณ์ในเรื่องใด หากเป็นกรณีที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของกฎหมายอื่นด้วยแล้ว ก็จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายดังกล่าวด้วย ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติสหกรณ์ฯ มิได้ให้อำนาจสหกรณ์ ดำเนินการในลักษณะเช่นเดียวกับการรับประกันภัย สหกรณ์จึงไม่สามารถดำเนินการรับประกันภัย โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ฯ ได้

(นายดิศทัต โทตระกิตย์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พฤษภาคม ๒๕๖๐

^{๖๖} เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การดำเนินการสมาคมฌาปนกิจ สงเคราะห์ทางการเงินตามที่พระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๑๗ กำหนดไว้ไม่เหมาะสมกับ สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน และวิธีการควบคุมสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ดังกล่าวยังไม่รัดกุมพอที่จะป้องกันการฉ้อโกงและการแสวงหาผลประโยชน์จากกิจการฌาปนกิจสงเคราะห์ของ กรรมการและเจ้าหน้าที่ของสมาคมได้ ทำให้สมาคมได้รับความเสียหาย สมควรปรับปรุงพระราชบัญญัติ การฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๑๗ เพื่อให้การคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของประชาชนที่เป็นสมาชิกสมาคม ฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานของคณะกรรมการ สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ฎีกาตัดสินเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6423 - 6424/2555

พนักงานอัยการจังหวัดสุพรรณบุรี
สหกรณ์การเกษตรบางปลาม้า จำกัด

โจทก์
จำเลย

ป.พ.พ. มาตรา 861, 862, 889

พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18, 91

พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มิได้นิยามคำว่าประกอบธุรกิจประกันชีวิตไว้ จึงต้องนำบทบัญญัติในลักษณะประกันภัยของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ การที่จำเลยตกลงจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท ในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย และในกรณีเจ็บป่วยปีละไม่เกิน 5,000 บาท โดยสมาชิกต้องส่งเงินให้จำเลยเป็นรายปี ปีละ 12,000 บาท เป็นสัญญาประกันภัยตาม ป.พ.พ. มาตรา 861 ที่บัญญัติว่า อันว่าสัญญาประกันภัย คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยที่มีขึ้นหรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย การที่ระเบียบของจำเลยใช้คำว่าให้สมาชิกบริจาคเงินให้แก่จำเลย แต่ความหมายที่แท้จริงคือเงินที่สมาชิกจะต้องส่งให้แก่จำเลยดังกล่าวเป็นเงื่อนไขเพื่อให้จำเลยใช้เงินในกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคตตามที่ระบุไว้ในระเบียบเช่นเดียวกับการส่งเบี้ยประกันภัย แม้ตามระเบียบของจำเลยใช้คำว่าบริจาคแทนเงินเบี้ยประกันภัย ก็ไม่มีผลทำให้เงินที่สมาชิกต้องส่งให้แก่จำเลยไม่เป็นเบี้ยประกันภัย โดยจำเลยมีฐานะเป็นผู้รับประกันภัย ส่วนสมาชิกมีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัย และสมาชิกหรือบุคคลที่สมาชิกระบุในกรณีถึงแก่ความตาย เป็นผู้รับประโยชน์ตาม มาตรา 862 และการที่ระเบียบกำหนดเงื่อนไขว่า ในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย จำเลยจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท จึงเป็นการใช้เงินโดยอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคล จึงเป็นการประกันชีวิตตาม มาตรา 889 เงินที่ได้รับจากสมาชิกตามระเบียบดังกล่าว ข้อ 14 กำหนดว่า เมื่อสิ้นปีทางบัญชีหากมีเงินเหลือให้ถือว่าเงินจำนวนนั้นเป็นรายได้ของจำเลย หากปีใดเงินไม่เพียงพอ ให้ถือว่าเงินจำนวนที่ขาดเป็นรายจ่ายของจำเลยการที่จำเลยดำเนินการตามระเบียบโดยมีสมาชิกจำนวน 350 คน จึงเป็นการประกอบธุรกิจประกันชีวิต แม้บุคคลที่จะเข้าเป็นสมาชิกจะต้องเป็นสมาชิกหรือครอบครัวและพนักงานของจำเลยเท่านั้นก็ตาม ก็ไม่ทำให้การกระทำไม่เป็นการประกอบธุรกิจ เมื่อจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตจากรัฐมนตรีโดยคณะรัฐมนตรี ตาม พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง จำเลยจึงมีความผิดตาม พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18

โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18, 91 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา

83

จำเลยให้การปฏิเสธ

ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษากลับว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18, 91 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ให้ปรับจำเลยเป็นเงิน 200,000 บาท หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29

จำเลยฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่า จำเลยเป็นนิติบุคคลประเภทสหกรณ์ จำเลยโดยจำเลยที่ 2 ถึงที่ 16 ในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 349/2548 ของศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นคณะกรรมการของจำเลยประชุมและลงมติเห็นชอบระเบียบว่าด้วยการช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกและพนักงาน พ.ศ.2541 มีใจความสำคัญว่าผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกตามระเบียบต้องยื่นใบสมัครพร้อมเสนอหลักฐานที่สหกรณ์กำหนด และระบุชื่อผู้ที่ได้รับเงินช่วยเหลือ พร้อมค่าสมัครจำนวน 100 บาท หรือในอัตราที่คณะกรรมการกำหนดสมาชิกจะต้องบริจาคเงินช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกและพนักงานให้แก่จำเลยทุกปี ปีละ 1,200 บาท หากสมาชิกถึงแก่ความตาย จำเลยจะจ่ายเงินช่วยเหลือให้แก่ครอบครัวตามที่สมาชิกระบุ รายละเอียด 60,000 บาท หรือในอัตราที่คณะกรรมการกำหนด หากสมาชิกเจ็บป่วยจะจ่ายค่ารักษาพยาบาลปีละไม่เกิน 5,000 บาท ตามรายงานการประชุม และระเบียบสหกรณ์การเกษตรบางปลาหมอ จำกัด ว่าด้วยการช่วยเหลือครอบครัวสมาชิกและพนักงาน พ.ศ.2541 หลังจากออกระเบียบดังกล่าวแล้วจำเลยดำเนินการตามระเบียบโดยมีผู้สมัครเป็นสมาชิก 350 คน และมีสมาชิกถึงแก่ความตายและทายาทได้รับเงินไป ตามระเบียบนี้รายละเอียด 60,000 บาท จำนวน 2 ราย

ปัญหาที่วินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยมีว่า จำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ จำเลยฎีกาประการแรกว่า ตามระเบียบของจำเลยเงินที่สมาชิกต้องบริจาคไว้แก่จำเลยไม่ใช่เบี้ยประกันแต่เป็นเงินที่สมาชิกแต่ละคนบริจาคไว้เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัวสมาชิก จำเลยมีหน้าที่เพียงรักษาเงินเพื่อเก็บไว้ช่วยเหลือครอบครัวสมาชิก และเงินที่จำเลยต้องจ่ายให้แก่บุคคลที่สมาชิกระบุจำนวน 60,000 บาท ไม่ใช่การใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือเงินจำนวนหนึ่ง ตามลักษณะการประกันภัยและการประกันชีวิต เห็นว่า พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มิได้นิยามคำว่า การประกอบธุรกิจประกันชีวิตไว้ จึงต้องนำบทบัญญัติในลักษณะประกันภัยของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ดังนั้นการที่จำเลยตกลงจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท ในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย และในกรณีเจ็บป่วยปีละไม่เกิน 5,000 บาท โดยสมาชิกต้องส่งเงินให้แก่จำเลยเป็นรายปี ปีละ 1,200 บาท จึงเป็นสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 ที่บัญญัติว่า อันว่าสัญญาประกันภัย คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตไว้ได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย การที่ระเบียบของจำเลยใช้คำว่าให้สมาชิกบริจาคเงินให้แก่จำเลยแต่ความหมายที่แท้จริงก็คือเงินที่สมาชิกจะต้องส่งให้แก่จำเลยเป็นเงื่อนไขเพื่อให้จำเลยใช้เงินในกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคตตามที่ระบุไว้ในระเบียบเช่นเดียวกับการส่งเบี้ยประกันภัย แม้ตามระเบียบของจำเลยจะใช้คำว่าบริจาคแทนเงินเบี้ยประกันภัย ก็ไม่มีผลทำให้เงินที่สมาชิกต้องส่งให้แก่จำเลยไม่เป็นเบี้ยประกันภัยโดยจำเลยมีฐานะเป็นผู้รับประกันภัย ส่วนสมาชิกมีฐานะเป็นผู้เอาประกันภัย และสมาชิกหรือบุคคลที่สมาชิกระบุในกรณีถึงแก่ความตายเป็นผู้รับประโยชน์ตามมาตรา 862 และการที่ระเบียบกำหนดเงื่อนไขว่าในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย จำเลยจะใช้เงินจำนวน 60,000 บาท จึงเป็นการใช้เงินโดยอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคล จึงเป็นการประกันชีวิตตามมาตรา 889 ซึ่งเงินที่ได้รับจากสมาชิกตามระเบียบดังกล่าว ข้อ 14 กำหนดว่าเมื่อสิ้นปีทางบัญชีหากมีเงินเหลือให้ถือว่าเงินจำนวนนั้นเป็นรายได้ของจำเลยหากปีใดเงินไม่เพียงพอ ให้ถือว่าเงินจำนวนที่ขาดเป็นรายจ่ายของจำเลย การที่จำเลยดำเนินการตามระเบียบโดยมีสมาชิกจำนวน 350 คน จึงเป็นการประกอบธุรกิจประกันชีวิต แม้บุคคลที่จะเข้าเป็นสมาชิกจะต้องเป็นสมาชิกหรือครอบครัวสมาชิกและพนักงานของจำเลยเท่านั้นก็ตาม ไม่ทำให้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นการประกอบธุรกิจ ส่วนที่จำเลยฎีกาว่า จำเลยเจตนาบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิก ในการประชุมระเบียบว่าด้วยการช่วยเหลือสมาชิกและครอบครัวสมาชิก มีตัวแทนสหกรณ์อำเภอบางปลาหมอร่วมประชุมด้วย โดยไม่มีการทักท้วง และยังมีกรรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรีทราบระเบียบ ต่อมาเมื่อมีการทักท้วงคณะ

กรรมการดำเนินงานได้มีการประชุมยกเลิกระเบียบแล้ว จำเลยจึงไม่มีเจตนาประกอบธุรกิจประกันชีวิต อันเป็นฎีกาในทำนองว่า จำเลยดำเนินการตามระเบียบโดยไม่รู้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิด เห็นว่า นอกจากจำเลยจะอ้างเหตุตั้งกล่าวเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบทางอาญาหาได้ไม่แล้ว หลังจากที่จำเลยประชุมออกกระเบียบแล้ว สหกรณ์อำเภอบางปลาม้าได้มีหนังสือถึงจำเลย ให้พิจารณาทบทวนและยกเลิกระเบียบ แต่จำเลยก็ไม่ดำเนินการจนกระทั่งสหกรณ์อำเภอบางปลาม้ามีหนังสือถึงจำเลยให้ยุติการดำเนินการตามระเบียบอีกครั้งหนึ่ง แต่จำเลยยังไม่ยอมยกเลิกระเบียบ โดยมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2543 เพียงแต่ให้แก้ไขข้อความบางประการในระเบียบ ข้อ. 4, 7, 12 และ 14 ในลักษณะที่จะหลีกเลี่ยงกฎหมาย จำเลยเพิ่งจะประชุมยกเลิกระเบียบ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2543 การกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำโดยเจตนา เมื่อจำเลยไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 7 วรรคหนึ่ง จำเลยจึงมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 18 ตามฟ้อง ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 7 พิพากษามา ศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วย ฎีกาของจำเลยฟังไม่ขึ้น

พิพากษายืน

(สรียง ลัมสภิรานันท์-โสภณ โรจน์อนนท์-ประทีป ดุลพินิจธรรมมา)

ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี - นายศักดิ์ดา รำรื่น
ศาลอุทธรณ์ภาค 7 - นายกอบกฤษณ์ จันทร์เจริญ

แหล่งที่มา

กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

แผนก

หมายเลขคดีแดงศาลชั้นต้น

อ349/2548

หมายเหตุ